

עם מקדשי שביעי

הרב אברהם שלזינגר - מפקח כשרות בד"ץ חניכי הישיבות

ראש השנה תשפ"ז ♦ 2159

נגיעות בסכך

סכך מסוג קנים (קיינעס. מחצלות. קנים בודדים)

תיאור הנגיעות: בקנים עלולים להתפתח [דהינו התפתחות חדשה הנוצרת לאחר הקטיפה של הקנים, ועד שזה מגיע אלינו] חרקי ליקטוס וכיני ספרים (פסוקאים).

המצוי ביותר הם כיני ספרים שהם חרקים קטנים שאורכם כמילימטר וצבעם אפור-קרי. בחלק מסוגי הקנים כמעט לא מצוי להימנע מהם ללא טיפול מתאים. הבעיה הנוספת עם חרקים אלו, שאם הם מתחילים להסתובב בבית, קשה מאד להיפטר מהם לאחר מכן. לכן כדאי לעשות את הבדיקות הללו מחוץ לבית.

לעיתים רחוקות יותר מצוי נגיעות של חרקי ליקטוס, חרק זה שצבעו חום כהה וגודלו כשלושה מילימטרים. זחלי הליקטוס מכרסמים מחילות דקיקות בתוך הקיינעס. בסכך נגוע אפשר להבחין במחילות מפותלות, בגלמים כהים ובנסורת רבה תחת הקליפה הדקה של הקיינעס, ובנקבים עגולים בצד החיצוני של הקיינעס.

כאמור. הנגיעות היא בעיקר בסכך המאוכסן משנה לשנה, אך גם בסכך חדש מצוי שהוא נגוע.

מה עושים?

לפני קניית הסכך:

מחזיקים את הסכך במאונך, מעל משטח לבן (כגון: גיליון גדול של נייר לבן או מפה לבנה), חובטים בו בחוזקה ומתבוננים אם נפלו על המשטח חרקים או נסורת מרובה, המעידה על נגיעות בחרקי ליקטוס. נמצא נגיעות לא קונים!! אם נמצאה נגיעות אבל לא ודאית, כדאי ורצוי לרסס לפני השימוש בסכך.

לפני הנחת הסכך על הסוכה, מחזיקים את הסכך כשהוא פתוח מעל משטח לבן (כגון: ריצוף בהיר, נייר לבן, או מפה לבנה), מנערים אותו בחוזקה ומתבוננים אם נפלו על המשטח חרקים שונים, או נסורת מרובה (כאמור נסורת מעידה על נגיעות). אם לא נמצאה נגיעות ודאית, אין צורך כעת בפעולה נוספת.

במידה וכן נמצאה נגיעות של חרקים, מנקים את הסכך כדלהלן:

כיני ספרים

אם מצויים רק כיני ספרים אחדים מתים (גם אחד-שניים חיים), מספיק לנער היטב את הסכך. אולם אם נמצאו שיש כיני ספרים רבים, אפשר לבצע אחד מהטיפולים הבאים:

א. כאשר מגלים זאת בעוד מועד ויש זמן לפני החג [לכן כדאי לבדוק את הסכך בעוד מועד] פורסים את הסכך על הרצפה, מברשים היטב במטאטא משני צדדיו עם מי סבון ואקונומיקה ושוטפים היטב בזרם

חרקים ונגיעות בסכך

לקראת חג הסוכות אנו מביאים את הראוי והרצוי לעשות לכתחילה כדי להימנע מתולעים בסוכה, ואת הדרך הראויה להשתמשות בסכך המשמש למצוות סוכה.

רבות השאלות מדי ערב חג הסוכות וגם באמצע החג, כיצד לטפל בסכך מפני החרקים. וכן רבים הם השואלים מה עושים באמצע החג, כאשר הם מוצאים חרקים שנפלו מהסכך על השולחן, האם ניתן להדביר בעת שהסכך כבר מסוכך מלמעלה, ומה דין האוכל שיש בו חשש שנפלו חרקים מהסכך לתוכו.

חשוב לדעת שכדאי וראוי להיערך לטפל בזה מבעוד מועד, ולא להמתין לערב החג. שאז כבר הזמן קצר מלטפל כראוי בסכך, ולעיתים זה בגדר המעוות לא יוכל לתקון. אנחנו רואים מידי שנה, שטיפול טוב ונכון. לוקח לעשותו לא פחות מ 24 שעות, ולעיתים אף יותר. וחכם ישים עיניו בעת ובזמן, להגיע לערב החג עם סכך נקי מחרקים.

בעבר, בדרך כלל הסכך היה עשוי מענפים ירוקים שהורדו מהעצים, והאמת שגם בהם הייתה בעיה של נגיעות של חרקים. וכבר הזהיר על כך בעל הערוך לנר [תוספת ביכורים סימן תרכ"ז] שלא לתלות פרחים בסכך: **שנפלים מהם תולעים ויתושים קטנים וממש אי אפשר להיזהר מזה, ועל ידי זה עושה מצות סוכה למצווה הבאה בעבירה, שכולע השרצים עם המאכלים.** עכ"ל. ועל כן היו רבים שמשתמשים בחתיכות עץ צרים וארוכים (פלפונים) שהיו נשמרים היטב משנה לשנה ומעולם לא התלעו. אלא שהיו שערערו על השימוש בזה כסכך משום גזירת תקרה. וכן היה גם עם הסכך דמוי המחצלת שלא התלע, אלא, שעליו רבו עוד יותר המערערים. בגלל שזה משמש גם כמחצלת בעולם כולו.

כיום מצוי הסכך המכונה "קיינעס" בגרסאותיו השונות. ואיתו רבו הבעיות הגדולות של החרקים. אומנם לא רק בסוג זה מצויים החרקים, אלא גם בחלק מסוגי המחצלות (לנוהגים לסכך בהם) וכן בקנים בודדים.

החרקים המצויים בסכך זה הם: ליקטוס, כנימות עלה ותרופסים. כל סוג חרק בפני עצמו הוא בעייתי, ויש לדעת באיזה סוגי סכך הוא נמצא.

חשוב מאד לדעת, שהימצאות החרקים, זה גם בסכך הנקנה חדש לגמרי, ולעיתים גם אצל חברות שמצהירות שאצלן הסכך עובר תהליך אידוי וכדומה ועל כן הסכך נקי לגמרי מחרקים. ולמעשה זה לא כך. ועל כן מן הראוי לבדוק כל סכך ללא יוצא מהכלל.

מים. אם ניתן, רצוי לשפוך מים חמים לאורך כל הסכך משני הצדדים, ומנערים את הסכך.

ב. מרססים את הסכך היטב עם תרסיס קוטל חרקים (כדוגמת K300) סוגרים את הסכך בשרוול ניילון אטום וכעבור מספר שעות (לפחות שעותיים) פותחים את האריזה ומנערים את הסכך.

ג. יעיל מאוד גם לעבור על הסכך עם "קיטורן" מקצועי, לכל אורכו משני צדדיו. ולבסוף לעבור עם שואב אבק בעל עוצמה משני צדי הסכך.

חרקי ליקטוס

בספרים המקצועיים נאמר שאין טיפול ביתי יעיל ורק מדביר מקצועי ביכולתו למגר לחלוטין את החרק הזה. אבל ראינו ושמענו מרבים שהצליחו למגר (חלקית) את החרק הזה. מה כן עושים למעשה - בשעת הדחק לצורך החג עושים כדלהלן: שוטפים את הסכך במים חמים מאוד משני צדדיו, או עוברים עליו עם קיטורן משני צדדיו. ולנער היטב בסיום ההליך.

אחסון הסכך (משנה לשנה):

סכך שנמצאו בו רק כיני ספרים או סכך נקי מנגיעות, טעון טיפול כדי למנוע נגיעות מחודשת:

מרססים את הסכך בחומר הדברה ארוך טווח (כגון K300 או K2000) ומניחים אותו לייבוש מוחלט. אורזים אותו באריזה אטומה, כגון: שרוול ניילון עבה ("מגן סכך") או יריעת ניילון עבה. או שעוטפים את הסכך מספר פעמים בניילון נצמד רחב וסוגרים היטב בסרטי הדבקה רחבים (האריזות הנמכרות עם הסכך אינן אטומות). רצוי לפזר כדורי "נפטלין" אמיתי (משמיד עש) על הסכך לפני אריזתו. מאכסנים את הסכך במקום יבש. או לרסס שוב עם תכשיר כגון 300K וכדומה ללאטוס היטב כאמור לעיל.

סכך ירוק (כגון: ענפי דקל או שאר עלים טריים)

תיאור הנגיעות: בסכך ירוק עלולים להימצא חרקים קטנים המצויים בעלים ירוקים, כגון: כנימות עלה, תריפסים וכו'.

יש להתבונן טרם הנחתו שאין בו נגיעות גבוהה.

במידה וכן נמצאה נגיעות גבוהה, עלי דקל ניתן לשטוף במים חמים או בלחץ. ענפים אחרים - יש לשטוף במים מבלי שהעלים ינשרו.

חשוב לדעת: אין כל סיבה לחשוש מכך שחרקים שאינם חיים יפלו בימי החג על שולחן האוכל.

שאלה: מה עושים אם בתוך ימי החג נמצאו חרקים שנופלים מהסכך?

אפשר לנסות לרסס את הסכך כולו בכמות גדולה של חומר קוטל חרקים כגון K300 או K600 ולאחר שעותיים ידפוק על הסכך ויראה האם נשארו חרקים חיים.

שאלה: באמצע החג מצאנו שנופלים חרקים חיים על השולחן. האם מותר לשים ניילון או מפה סמוך לסכך?

כתב בשו"ע [סימן תרכ"ט, סעיף י"ט]: פירס עליה סדין מפני החמה, או תחתיה מפני הנשך, כלומר שלא יהיו עליו וקסמין נושרין על שולחנו, פסולה. אבל אם לא פירס אלא לנאותה, כשרה, והוא שיהא בתוך ד' לסכך. ויש אומרים שסוכה שהיא מסוככת כהלכתה, וירא שמא ייבש הסכך או ישרו העלין ותהיה חמתה מרובה מצילתה, ופירס עליה סדין שלא תתייבש או תחתיה שלא ישרו העלין, כיון שהסדין גורם שעל ידו צילתה מרובה מחמתה, פסולה; אבל אם לא כיון בפריסת הסדין אלא להגין מפני החמה והעלין או לנאותה, כשרה, ובלבד שיהא בתוך ארבע לסכך. ומיהו לכתחילה לא יעשה, אלא אם כן הוא ניכר לכל שמכוין כדי להגין, או שהוא שרוי במים, שאז ניכר לכל שאינו שוטחו שם אלא לייבש: עכ"ל

ובמשנה ברורה [ס"ק נ"ח] כתב: שמכוין כדי להגין - זהו רק לדעת הי"א שהזכיר מתחלה אבל לדעה ראשונה אף באופן זה אסור ועיין בבה"ל דכן יש להחמיר למעשה וכ"כ הב"ח וש"א. ומ"מ בשעת הדחק שלא יכול לאכול בסוכה ע"י העלין הנושרין לתוך המאכל או ע"י גשמים הנוטפין או ע"י הרוח שמכבה הנרות מוטב לפרוס סדין תחת הסכך בתוך ד' טפחים משיאכל חוץ לסוכה אבל לא יברך ע"ז לישב בסוכה: עכ"ל

לפי האמור לעיל, פשוט הוא שלכתחילה אין לשים סדין או ניילון כדי למנוע מהחרקים ליפול על שולחן האוכל. ובעיקר, שגם המתירים התירו כאשר ניכר שעושה זאת כדי להגן מהגשמים או מהנשר, שאז ניכר ששם לשם כך ולא לשם סינון. אבל כאשר הוא שם את הכיסוי כדי להגן מחרקים, הרי לא ניתן לראות שזו מטרת הכיסוי.

אולם, יש הסוברים שאם הוא פורס סדין מצויר סמוך ממש לסכך ורואים שזה הושם לנוי ולא לשם לסכך (בגלל הציורים שעליו), אז אפשר לעשות כן. אבל לא נוהגים כך למעשה. ובשעת הדחק כשנופלים חרקים מהסכך, ואין לו סוכה אחרת לשבת בה, יעשה שאלת חכם כיצד לנהוג למעשה.